

112-es számú okiratsomag

Hofstädter malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/23.⁽¹⁾

Összefoglalás

A Bánya-éren folyásirány szerint, a forrástól számítva harmadikként, a patak bal oldalán épült, neve a vízikönyvben *Hofstädter "Simándli" malom*. Az 1900-as évek elejétől Fekete malomnak is nevezik. 1902-től a *Hofstädter malom* Simándli néven, a *Staub malom* Istók néven szerepel a vízikönyv dokumentumaiban, ezért a műszaki leírástól kezdve mi is így - *Simándli (Hofstädter)*, illetve *Istók (Staub)* - közöljük.

Felülcsapott vízikerekének átmérője 4.20 méter, szélessége 0.79 méter. A malom üzeméhez engedélyezett vízmennyiség másodpercenként 200 liter. Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban tizenkilencedikként, *Hofstädter malom* néven, a 252. számú telekjegyzőkönyvben 973 helyrajzi szám alatt szerepel, tulajdonosa ifj. gróf Esterházy Mór. Az 1909-ben kiállított első engedélyokirat már Fekete Imre és társai nevére szól, amint az 1938 decemberében keltezett újabb engedélyokirat engedélyese is Fekete Imre. Egy 1939 júniusában felvett malomfelülvizsgálati jegyzőkönyvben már Fekete Orbán a *Simándli (Hofstädter) malom* tulajdonosa. A XI/23. számú vízikönyv gazdag iratanyaga a XX. század elejéről és a II. világháborút megelőző évekből (1937/39) egyaránt tartalmaz engedélyt, műszaki leírást, helyszínrajzot, a hossz- és keresztshelvények, valamint a műépítmények rajzát, helyszíni jegyzőkönyvet - kiváló alkalmat teremtve a malom három évtizedes működésében bekövetkezett változások nyomon követésére. A malom első műszaki leírásából tudjuk, hogy felső szomszédjának, az *Istók (Staub) malomnak* és alsó szomszédjának, a *Fenyőfő községi malomnak* kik voltak a tulajdonosai 1902-ben. A *Simándli (Hofstädter) malom* helyszínrajzán, az *Istók (Staub) malom* és a *Simándli (Hofstädter) malom* között, szaggatott vonallal jelölve szerepel az *Elpusztult malom* helye. Ez tehát a 25. pápateszéri malom létezésének közvetett bizonyítéka.

A vízikönyvet tartalmazó kék dossziét piros vonallal átlósan áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA 7719/20/1967 szám alatt [B3-1].

Vízikönyv (1893 - 1967)

Az első irat egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: Veszprém vármegye vízikönyve. 112. számú okiratsomag *gróf Eszterházy Mór* pápateszéri *u.n. Hofstädter "Simándli" malma*. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a mellékletek számát [B3-2].

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 112-es számú okiratsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

A vizikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A melléletek száma
XI/23	1893 aug. 31	Igazoló határozat alisp. 21041/93 sz. a.	2.
	1925. aug.22.	Engedély. 2668/909. (Simándli)	5.
	1925. aug. 24.	Megvizsgálása (Simándli) 15192/910	1.
XI/23-a	1938 dec. 23.	Fekete Imrének engedély 29.614/1938	3
	1939.	Felülvizsgálat 15173-1939.	-
		Műszaki leírás Helyszínrajz	
		Hossz- és keresztshelvények Műépítmények rajza	
		Helyszínrajz hossz- shelvény	
		Földtömegkimutatás Községi bizonyítvány Jegyzőkönyvek	

A vizikönyv négyoldalas ívének hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától

20264/1886

Gróf Esterházy Móricz Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Hofstädter malmára nézve, az 1885 : XXIII t.cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. kibocsátott hirdetéshez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja.

Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t.cz. 190 § ának értelmében Pápa-Teszér községgel illetősége útján azzal közöltetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló vétbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül betérjesszessék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettetik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

Véghely Dezső

A dokumentumot 60/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/23 számú

vízikönyvbe.

Községi bizonyítvány (1886)

Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban tizenkilencedikként, *Hofstädter* néven felsorolt malom a 252. sorszámon felvett telekjegyzőköny + 1 sorában 973 helyrajzi szám alatt szerepel. A vízikönyvi dossziében található községi bizonyítvány valójában az eredeti dokumentum másolata [B3-3].

Határozat (1893)

Veszprém vármegye alispánja 5764/X. 1893 számú, 1893. március 10-én kelt határozatában, az I. kerületi m. kir. kultúrmérnöki hivatal 909/1892 sz. a. 1893. március 4-én kelt előterjesztésére hivatkozva kimondja, hogy a Bakonyéren, Pápa - Teszér község határában lévő, *Hofstädter malom* és a vízhasználati jog tulajdonosa gróf Esterházy Móricz. A határozatot 60/96 szám alatt iktatták a XI/23-as számú vízikönyvbe [B3-4].

A határozat szövege:

5764/X. 1893

Veszprémvármegye alispánjától.

Az I-ső kerületi m. kir. kultúrmérnöki hivatalnak 1893 évi márczius hó 4-én 909/1892 II. sz. al. kelt előterjesztése a bakonyéren levő és gróf Esterházy Móricz tulajdonát képező ugynevezett Hoffstädter malom vízjogositványának igazolása tárgyában.

Vízi könyvi szám XI/23.

Határozat.

A gróf Esterházy Móricz tulajdonát képező 's a Bakonyéren Pápa - Teszér község határában lévő ugynevezett Hofstädter malomhoz tartozó vízhasználati jogositványt az 1885. XXIII. t.cz. 190 §-a alapján alábbi fenntartásokkal ezennel igazolom.

1. Ezen igazolt vízhasználat gyakorlatának feltételeit az 1885. XXIII. t.cz. 192 § értelmében későbbben fogom megállapítani.
2. Ugyanezen alkalommal fogom a vízművekre az esetleges magassági jegyeket is, a földművelésügyi m. kir. minister 66655/1885. számú rendelete értelmében elhelyeztetni.
3. Mindezek megejthetése végett köteles leendő víziműtulajdonos a földművelésügyi m. kir. minister 52255/86 és 64566/88 sz. elvi határozatainak megfelelően a szükséges és szabályszerű műszaki tervek esetleg előforduló panasz, a vízimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás víziműveinek együttes rendezése alkalmával intézkedésemre záros határidő alatt saját költségén elkészíttetni és nekem benyújtani.
4. A vízi-könyvbe való bejegyzés iránt ezen határozat jogerőre emelkedése után fogok intézkedni, miről az érdekelteket külön értesíteni fogom.
5. Utasítom a pápai járás főszolgabíróját, hogy jelen határozatomat Pápa Teszér község

hirdető tábláján 15 napra kifüggesztesse, szóban forgó vízimű tulajdonosának és egyéb esetleg ismert érdekelteknek vételével mellett kézbesítve, a kihirdetésre vonatkozó községi bizonyítványt és a kézbesítésekre vonatkozó vétellel a 15 napi hirdetési határidő elmúltával hozzám terjessze fel.

Ezen határozatot egyuttal posta útján vételével mellett az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatalnak megküldöm.

Indoklás.

Bejelentett vízhasználati jogosítvány igazolandó volt, mert

a.) a rávonatkozó bejelentés az 1885. XXIII. t.cz.189. §. illetve a 45689/85 számú (Á.R. 87 §. alapján általam 9281/86 sz. a. kiadott hirdetésben kitűzött határidőn belül 20264/1886 sz. a. beadott és ezen beadványhoz Pápa - Teszér község előljárósága által 1886 évi november hó 16-án szám nélkül kiállított községi bizonyítvány, melylyel a 20 éves háborítatlan használat igazolva van, mellékelve lett.

b.) Fenti bejelentés az 1885. XXIII. t. cz. 190 §. értelmében az illető községgel közölve lett 's erre az érdekeltek a 30 napi határidőn belül észrevételeket a beadott községi bizonyítvány értelmében nem tettek.

Kelt Veszprémben 1893. évi Március hó 10-én

Véghely Dezső, kir. tanácsos, alispán

Értesítés (1893)

Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán 1893. augusztus 31-én kelt, 21041/X. 1893 számú értesítésében közli az érdekeltekkel (a vízikönyv vezetésével megbízott megyei aljegyző, a malom tulajdonosa, Pápa-Teszér község előljárósága, a pápai járás főszolgabírája, a székesfehérvári kulturmérnöki hivatal), hogy az 5764/93. szám alatt kiadott határozat jogerőre emelkedett, így elrendeli a XI/23-as számú vízikönyv megnyitását. Az értesítést 60/93 számon iktatták a vízikönyvbe [B3-5].

Műszaki leírás (1902)

A Pápán, 1902 május hóban keltezett dokumentumot Török János okleveles mérnök készítette. Megtudjuk belőle, hogy *a 252 számú telekjegyzőkönyvben 973 helyrajzi szám alatt terület bejegyzése nélkül felvett malomnak - de csak a felépítménynek - tulajdonosai: Fekete Imre, Fekete Imréné, Hujber Jánosné, Hujber Örzse, Teréz, Anna és János, a telek azonban, melyen a malom épület áll, valamint a tó és vízmedrek - a gróf Esterházy Móricz örökösei tulajdona. A felépítményi malomtulajdonosok - a malomtelekért és vízhasználatáért hasznbért fizetnek a telek és vízmedrek tulajdonosainak. A malom felső szomszédja a Staub malom, melynek tulajdonosai Kósa László és Kósa József, az alsó szomszédja pedig a Fenyőfő községi malom, melynek tulajdonosa: Fenyőfő község* [B3-6].

Helyszínrajz (1902)

A *Simándli (Hofstädter) malom* helyszínrajzán 979 és 980 hrsz. alatt, az *Istók (Staub) malom* és a *Simándli (Hofstädter) malom* között, szaggatott vonallal jelölve szerepel az *Elpusztult malom* helye. A 979 hrsz. jelöli az *Elpusztult malom* épületének, a 980 hrsz. szám pedig a malomtónak a helyét. Ez tehát a 25. pápateszéri malom létezésének egyik közvetett bizonyítéka. Ez a helyszínrajz jelöli helyrajzi számokkal az *Égett malom* (malomépület: 949 hrsz., malomtó: 950 hrsz.), az *Andrássy malom* (malomépület: 955 hrsz., malomtó: 956 hrsz.), a *Fenyőfői községi malom* (malomépület: 963 hrsz., malomtó: 964 hrsz.), a *Simándli (Hofstädter) malom* (malomépület: 973 hrsz., malomtó: 974 hrsz.) és az *Istók (Staub) malom* (malomépület: 981 hrsz., malomtó: 982 hrsz.) pontos elhelyezkedését [B3-7], [B3-8].

Hossz- és keresztaszelvények (1902)

A rajz a 13 + 00 szelvényben jelöli az *Elpusztult malom* helyét. Ez a 25. pápateszéri malom létezésének másik közvetett bizonyítéka. A hossz- és keresztaszelvények rajzából ismerjük a *Simándli (Hofstädter) malom* épületének főbb paramétereit, az ajtó, az ablakok és a vízikerek /gerendely elhelyezkedését [B3-9], [B3-10].

Műépítmények (1902)

Török János mérnök 1902 májusában helyszíni mérések alapján készített rajzot a műépítményekről. A malomépület, a gerendely, a vízikerek, a vizet a kerékre vezető favályu és a malomfej főbb méreteit, elhelyezkedésüket ebből a rajzból ismerjük [B3-11], [B3-12].

Engedélyokirat 1. (1909)

A 2668/1909. számú, 1909 február 18-án keltezett alispáni engedélyokirat Fekete Imre és társai nevére szól. A dokumentum 14 §-ban szabályozza Fekete Imre és társai jogait és kötelezettségeit. Amint az ötödik oldalon olvashatjuk, *Az engedély tartama az 1885. évi XXIII. t.cz. 192 §-a értelmében nincs időhöz kötve* (11 §), *Az engedélyokiratban felsorolt jogok és kötelezettségek jogutódokra is átszállnak* (12 §) ám *Engedélyesek kötelesek az engedélyezett munkálatokat az engedély elvesztésének terhe alatt az engedélyokirat kiadásától számított egy év alatt elvégezni* (14 §). A vízhasználati jog egy felülcsapott, 3,86 méter átmérőjű, 0,79 méter széles vízikerekre vonatkozik. A malomépület a 252. számú telekjegyzőkönyvben 973 helyrajzi szám alatt, telek nélkül szerepel [B3-13].

Értesítés (1909)

Az alispán még aznap, vagyis 1909. február 18-án értesíti az érdekelteket a

Simándli (Hofstädter) malom jogerős engedélyéről. Egyúttal elrendeli, hogy az engedélyokirat egy-egy eredeti példányát a hozzá tartozó tervekkel és ezen értesítővel együtt adják ki az engedélyesnek, illetve helyezték el a XI/23 szám alatt nyitandó vízikönyvben. Az összes egyéb iratot a megyei irattárban helyezték el. Az engedélyokirat - a hozzá tartozó tervekkel és egyéb dokumentumokkal együtt - végül tizenhat évvel később, 1925. augusztus 22-én került a vízikönyvbe [B3-14].

Jegyzőkönyv (1910)

1910. augusztus 3-án Fekete Imre engedélyes jelenlétében Körmeny Béla főszolgabíró, az eljárás vezetője és Tarján Ernő kir. mérnök, hatósági szakértő végezte a felülvizsgálatot. Mindent rendben találtak, sőt a duzzasztási szint (a malomfej küszöbe) *28 centiméterrel alacsonyabb, mint az engedélyokirat előírja. (...) Fentiek alapján eljárást vezető tb. főszolgabíró a Simándli malom víziműveit hatóságilag megvizsgáltnak nyilvánítja* [B3-15].

Alispán feljegyzése (1910)

Az alispán 15192/1910 számú iratában utasítja a vízikönyv vezetőjét, hogy a Fekete Imre és társai tulajdonát képező pápateszéri *Simándli (Hofstädter) malom* hatósági felülvizsgálatának megtörténtét jegyezze be a XI/23 számú vízikönyvbe, a tárgyban felvett jegyzőkönyvet pedig helyezze el a vízikönyv okiratsomagjában [B3-16].

Engedélyokirat 2. (1938)

Veszprém vármegye alispánja 1938. december 13-án újabb engedélyokiratot adott ki a *Simándli (Hofstädter) malom* vízhasználatára vonatkozóan, a korábbi, XI/23 vízikönyvi szám helyett új, XI-23/a vízikönyvi számmal. Az új engedély 16. § arról intézkedik, hogy *Ezen engedélyokirat kiadásával a 2668/1909. alisp. és a XI/23.vksz. engedélyokirat hatályát és érvényét veszti. A 29.614/1938. számú engedélyokirat Fekete Imre pápateszéri lakos nevére és a 4159 hrsz. számú területen épült malomra szól, a felülcsapott vízikerek átmérője 4.20 méter, szélessége 0.79 méter. A malom hasznos esése 4.70 méter. A vízgyűjtő tó a helyszínrajzon megjelölt helyen, a 4216 hrsz. területen van. Az engedély 6. § h./ pontja előírja, hogy az engedélyes köteles duzzasztójának a tábláját a vasárnapi ipari munkaszünet alatt reggel 8 órától este 6 óráig nyitva, illetve felhuzva tartani. az i./ pont értelmében minden évben július hó 5-15-e közötti határidőben az alsó és felső malomcsatornájának tisztogatását, minden hatósági rendelkezés bevétele nélkül elvégezni. 9.§: A malom üzeméhez engedélyezett vízmennyiség másodpercenként 200 liter* [B3-17].

Helyszínrajz 2. (1937)

Az 1938-ban kiadott második engedélyokirathoz tartozó helyszínrajz 4499

hrs. alatt jelöli a Bánya-ér forrását, Bánya fej elnevezéssel. A forrás helyének elnevezése további kutatást igényel, az elnevezés mindenestre bányára utal [B3-18].

Hossz- és keresztszelvények (1937)

A második engedélyokirat műszaki dokumentációja a székesfehérvári kultúr-mérnöki hivatalban készült, 1937 áprilisában. A hivatal főnöke ekkor már Csermák Kálmán miniszteri oszt. tanácsos, aki korábban több pápateszéri malom felülvizsgálatán vett részt a hivatal szakértőjeként. Az 1930-as évek második felének malomfelülvizsgálati jegyzőkönyvein szereplő aláírását összehasonlítva az 1967-es, a pápateszéri malmok vízjogi engedélyét megszüntető vízügyi igazgatósági határozaton látható aláírással - feltételezhető, hogy a székesfehérvári m. kir. kultúr-mérnöki hivatal egykori főnöke és a székesfehérvári Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság későbbi főmérnöke, vízgazdálkodási osztályvezetője - ugyanaz a személy. A kultúr-mérnöki hivatalok ezek szerint a háború után vízügyi igazgatóságokká alakultak át [B3-19], [B3-20].

Földmunka kimutatás (1937)

A *Simándli (Hofstädter) malom* felvízi és alvízi csatornájának tisztogatása a földmunka kimutatás szerint 238 m³ föld megmozgatásával járt [B3-21].

Jegyzőkönyv (1939)

A *Simándli (Hofstädter) malom* 1939 június 14-én megtartott felülvizsgálatán már Fekete Orbán, mint Fekete Imre jogutódja volt jelen, malomtulajdonosként ő írta alá a jegyzőkönyvet is. A pápai járás főszolgabíráját dr. Katona István szolgabíró, mint a felülvizsgálat elrendelője és foganatosítója, a székesfehérvári m. kir. kultúr-mérnöki hivatal Székács László mérnökgyakornok képviselte [B3-22].

Határozat (1939)

A 15173/1939 számú alispáni határozat sikeresnek mondja ki az 1939. évi június 14-én megtartott felülvizsgálatot és felhívja a megyei főlevéltárnokot, mint a vízikönyv vezetőjét, hogy a jegyzőkönyvet és a határozatot helyezze el a XI/23. számú vízikönyvbe. A határozatot megküldték a főlevéltárnoknak, az engedélyes Fekete Orbánnak, a pápai járás főszolgabírájának, a székesfehérvári m. kir. kultúr-mérnöki hivatalnak és Pápateszér község előljárási igazgatóságának [B3-23].

Határozat a vízjogi engedély megszüntetéséről (1967)

A vízjogi engedélyt 1967-ben vonták vissza. A határozat tárgyában a "Simándi" v. "Hofstädter" malom megnevezés mellett Fekete Imre és tsai neve olvasható [B3-24].

-
- [B3-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-1.pdf>
 - [B3-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-2.pdf>
 - [B3-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-3.pdf>
 - [B3-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-4.pdf>
 - [B3-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-5.pdf>
 - [B3-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-16.pdf>
 - [B3-7] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-19-a.pdf>
 - [B3-8] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-19-b.pdf>
 - [B3-9] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-17-a.pdf>
 - [B3-10] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-17-b.pdf>
 - [B3-11] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-18-a.pdf>
 - [B3-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-18-b.pdf>
 - [B3-13] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-14.pdf>
 - [B3-14] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-15.pdf>
 - [B3-15] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-12.pdf>
 - [B3-16] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-13.pdf>
 - [B3-17] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-6.pdf>
 - [B3-18] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-9.pdf>
 - [B3-19] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-10-a.pdf>
 - [B3-20] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-10-b.pdf>
 - [B3-21] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-11.pdf>
 - [B3-22] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-7.pdf>
 - [B3-23] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-8.pdf>
 - [B3-24] <http://motka.gyor.hu/file/atch/70/112-20.pdf>